

EVANGELIKUS ŐRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenkint egy iven.
Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:
GEDULY HENRIK evang. lelkész,
NYÍREGYHÁZA.

A lap ára: Egész évre 12 K
Félévre 6 K
Negyedévre 3 K
Egyes szám ára 40 fillér.
* Hirdetés ára oldalanként 40 korona. *

TARTALOM-JEGYZÉK: **Egyetemes nyugdíjintézet.** Az egyetemes nyugdíjügyi-bizottság végleges tervezete. — **Országos evang. szövetség.** Az újpestiek mozgalma. — Az adóteher csökkentésére adott államsegély felosztásához. *Schleiffer K* — **Tanügy.** Törvényjavaslat az elemi népiskolai oktatás ingyenességéről. (Vége.) *Kund Sámuel.* — **Esperességi közgyűlés.** (Vége.) — A somogyi egyházmegye közgyűlése. *Tudósító.* — A tátraaljai egyházmegye közgyűlése. *Holko Mihály.* — A tiszavidéki esperesség közgyűlése. — *rens.* — A mosoni esperesség közgyűlése. *H.* — **Tárca.** Az evangélikus istentisztelet. (Folytatás.) *Mayer Pál.* — **Belélet.** — Pályázatok. — Hirdetések.

EGYETEMES NYUGDÍJINTÉZET.

Az egyetemes nyugdíjügyi bizottság végleges tervezete.

II.

E címen lapunk múlt számában beigazoltuk, hogy az egyetemes nyugdíjintézet akkor, amikor a m. é. egyetemes közgyűléstől nyert megbízatásának lényegbevágó útmutatásán és korlátain túltette magát, — túllépte a hatáskörét s ennél fogva egész tervezete, egész véleményező javaslata az alkotmányos jogszokások értelmében **semmisnek tekintendő, a limine visszautasítandó és a bizottság felhívandó az egyetemes gyűlés által megszabott korlátok között új javaslat tételére.**

Igaz, hogy ezzel az egyetemes nyugdíjintézet újjászervezésének nagy érdeke is késedelmet szenved. De az a mi határozott meggyőződésünk, hogy inkább szenvedjen késedelmet az egyház testéhez tartozó egyes tagok anyagi érdeke, — mint, hogy kiköszörülhetetlen csorba essék magán az autonómikus kormányzat rendjének s az egyetemes gyűlés, mint legfőbb kormányzó testület és hatóság tekintélyének nagy szellemi-erkölcsi érdekén. Úgyis elég sűrűn hallszik a panasz autonomiánk egyes bástyáinak kívülről ravasz csellel, erőzakkal egyre sűrűbben előforduló ki-kitördelésén. Nem kell már most egyéb közegyházi állapotaink teljes zülléséhez, mint hogy egyesek vagy bizottságok valósággal csákánnyal menjenek neki a legfőbb kormányzó testület tekintélye lejáratásának, vagyis, hogy a választottak fölébe kerekedjenek választóik, a megbízottak megbízóik kimondott intencziójának és nagyúri nonchalancel vessek félre megbízatásuk lényegét. Ki fogja akkor a kyriarchia és másfelől a hierarchia

egyre sűrűbben felhangzó vádjainak élet venni, a feljajdulást elnémitani?

Ezen határozottan körvonalozott, a hozánk ez ügyben érkező hangos tiltakozások egész özönével is bizonyítható és nézetünk szerint semmiféle protestáns autonomikus szellemü ellenérvvel meg nem dönthető álláspontunk alapján felmentetteknek érezhetnők magunkat a „véleményező jelentés“ további tárgyalása alól. Hogy ezt mégis megtesszük, azért cselekedjünk meg, meri a nézetünk szerint elkerülhetetlen új kidolgozás alkalmára már jó eleve jelezni akarjuk lapunk álláspontját a legfőbb kérdésekben.

Nem találjuk szerencsésnek a javaslatot a 16-ik, illetőleg 43-ik §§-ban körvonalozott *utánfizetések* tervében. Egyremásra (a 11—29 évek középszámításával) a nyugdíjazandó lelkészekre 1400—1500 K befizetés terhe háramlik. Kérdjük, szükség van erre? Nem emlékezünk a református lelkésztestvérek táborában hasonló ok miatt támadt zúgolódásra? Szükség volt arra, hogy az idősebb lelkészek reményeiből egyet a másik után letördeljünk? Előbb a 2400 K-ás minimumot, azután meg a tényleg élvezett fizetésnek megfelelő nyugdíjigény teljességét temessük el, majd végre az utánfizetés terhével is megrójjuk őket?! Keveset változtat e nehéz helyzeten a Zsigmondy-féle állítólagos könnyítő tervezet. Így vagy úgy, mégis a minimális nyugdíj összegének további diminuációjával jár ez is.

És tiltakozunk a lelkészi stóljajvedelem mint fizetési — és így nyugdíjigény alaprésztetének oly önkényes meghatározása ellen, hogy az csak a híványilag megállapított minimális egységdíjak erejéig képezze beszámítás tárgyát. Hiszen ekként ismét csak kisebbedik a beszámítható fizetés összege s ezzel a nyugdíjigény! A szavakon

való nyargalásnál nem egyéb az, hogy a híványilag megállapított minimális stóla — fizetés, ellenben a mi egyházunkban a Kárpátoktól az Adriáig szokásban levő magasabb mérvű honorálása a papi eljárásnak — már nem fizetés. Hiszen alig tudunk elképzelni gyülekezetet, a mely a lelkésznek adott híványában ne provideálna a híványilag minimálisnak megállapított lelkészi szertartási teendőik körén túlmenőleg óhajtott ténykedésekkel szemben egyúttal a minimális stólajövedelem körén túl joggal támasztható magasabb díjazásra! S ha a lelkész különösebb, magasabb jelentőségű szellemi feladatok egész sorozatát teljesíti egy életen keresztül, az ekként szerzett stólajövedelme, mint például sok gyülekezetünkben a legfőbb jövedelmi ág, ne képezze beszámítás tárgyát a nyugdíjigényre nézve? Hol itt az élet igazsága? Hiszen talán kivétel nélkül minden lelkész vezet jegyzeteket stólaris jövedelméről! Bizonyos számú évek átlaga alapján mi sem könnyebb, mint meghatározása az ekként kezelt nyugdíjigénynek!

Igazságtalannak, sőt bizonyos fokig jogtalannak találjuk a már eddig kegydíjat élvezett lelkészeknek s ezek özvegyei és árváinak a nyugdíjigény szempontjából való megkisebbitését is. Ha valami az áldásos intézmény igényével akar fellépni valamely testülettel szemben, akkor — s éppen a szeretet egyházában — nincsen helye a testülethez tartozó tagok közötti megkülömböztetésnek, de egyetemesen áldásosan kihatónak kell lennie. Hiszen még a merev jogszabályokon felépülő állami élet példája is azt mutatja, hogy ha a társadalom vagy az állami szolgálat bizonyos ágát újabb kedvezményekkel látja el a nyugdíjazás terén, úgy abban a kedvezményezésben egyaránt teljesíti a tényleg működőket és a nyugdíjazottakat egyaránt.

Igazságtalannak találjuk a nyugdíjigény megállapításánál a híványilag minden lelkész számára biztosított különböző offertoriumok mellőzését is. Némelyikükénél ez tekintélyes összegre rúg és igen szép valláserkölcsi indokokon nyugvó javadalmi részlet.

Volnának még észrevételeink egyéb szakaszokra is, így különösen az özvegyek el-látási, az árvák neveltetési díjának igazán szűkmarku megállapítására, a beszámítható szolgálati évekre stb. vonatkozólag. De hiszen a hozzánk érkező nagyszámú felszólamlások s a lapunkban közölt esperességi stb. közgyűlésekről szóló jelentések nagy számában t. olvasóink számos, az egyes részletekről szóló ellentétes nézetek kifejtését fogják ol-

vashatni. Azért mi rövidre foglalva eddigi fejtegetéseinket csak annak a határozott fel-fogásunknak adunk kifejezést: a javaslat le-gyen újabb átdolgozás tárgya az 1907. évi egyetemes közgyűlés határozatának figyelem-bevételével, tiszteletben-tartásával s az élet és szeretet törvényeinek hű követésével.

ORSZÁGOS EVANG. SZÖVETSÉG.

Az újpestiek mozgalma.

Örömmel közöljük és ajánljuk követésre az új-pesti egyháznak az országos evang. szövetség tárgyá-ban hozott következő határozatát:

Jegyzőkönyv. Felvétel az Újpesti ágost. hitv. evangélikus egyháznak 1908-ik évi április hó 26-án tartott rendes évi közgyűlésén.

Jelen voltak: Benkovics Imre II-od felügyelő, Geduly Lajos lelkész, minl társelnökök. Továbbá: Bran-kovits György egyháztanácsi főjegyző, Klauudy Lipót gondnok, Kováts József, Németh István, Laucsek Gyula, Stubenvoll József, Theisz Vilmos, Schneider Mihály, Greczár András, Kovács Sámuel, Beck Gyula, Magyar Elek, Roth Károly Rudolf, Aigle János, Tompa Imre, Wurmb Elemér egyháztagok.

7. Benkovits Imre II-od felügyelő ama fontos körülményre hívja fel az egyháztagok figyelmét, hogy a római katolikus klérus, öntudatos célzattal, minden eszközzel, még erőszakkal is mindent elkövet, hogy a többi vallásfelekezeteket a saját vallásfelekezetébe fel-szívhasssa. E törekvés országos s minden községben észlelhető és különösen Újpesten oly rohamos és oly nagy terjedelmű, hogy vaknak kell annak lennie, aki a veszedelmeket nem látja.

E törekvéssel, e mozgalommal szemben sorom-póba kell lépni s az érdekeinket meg kell védeni. — Indítványozza tehát, hogy az újpesti ág. hitv. evange-likus egyház lépjen be az „Országos Protestáns Szö-vetség“-be s az evangéliumi öntudat emelése céljából alakítsa meg az újpesti protestáns kört, még pedig ha lehet, az újpesti református egyházzal együttesen, mert a közös ellenséggel szemben közösen kell védekezni.

Az előmunkálatok megtételével az egyháztanács elnöksége bizassék meg.

A közgyűlés nagy lelkesedéssel elfogadja az in-dítványt s elhatározza, hogy az újpesti ág. hitv. evan-gélikus egyház a Protestáns szövetségbe lép s az újpesti protestáns kört megalakítja, a szükséges elő-munkálatok megtételével az egyháztanács elnökségét bizza meg. A hívek körlevél útján fognak felhivatni, hogy a Protestáns szövetségbe egyénenként lépje-nek be.

Kmf.

Brankovics György,
e. t. főjegyző.

Geduly Lajos,
lelkész.

Benkovits Imre,
II-od felügyelő.

Az adóteher csökkentésére adott államsegély felosztásához.

E tárgyban köszönettel vettük és adjuk a követ-kező felvilágosító sorokat:

Nagytiszteletű Tisztárs Úr!

Az Óralló 26. számában vezércikket közölt ismer-

retlent meg lehetne nyugtatni a következő sorok közlése által:

Az egyetemes pénzügyi-bizottság, amikor az egyházak terheinek mikénti csökkentéséről a felemelt államsegélyből tanácskozott és határozati javaslatban megállapodott, már is mind azt kívánja az államsegély e részével elérhetni, amit a cikkező óhajt.

Az 1904-iki bevallások érvényességét csak egy új összeírásig kívánja elismertetni, mely összeírást kell, hogy legkésőbb az 1911-iki egyet. gyűlés elrendelje, a kerületek azt 1912-ben foganatosítsák és az 1912-iki egyet. gyűlés érvényre emelje, mert ennek alapján az 1913-tól fizetendő közalaptartozás lesz kivéve a kerületekre, az egyházmegyék és egyházakra.

Azonfelül az 1904-iki bevallásokból megtudható teher nem az egyházankénti kimutatás szerint fog egy-egy egyházzól levétni, csak a kerületek arányos részesítése az államsegélyből lesz kiszámítva, úgy, hogy dunántúl a legnagyobb, a bányai kerület a legkisebb összeget veszi.

A cikkező második kívánsága is teljesen kielégítést találhat, ha a kerület és egyházmegyék azt épp oly szükségesnek látják.

Mert a kerületnek adandó összeg a kerület által, az egyházmegyék részéről az egyes egyházak számára kért és a kerület által jóváhagyott összegekben fog segélyként kiadatni. Így minden anyagi változás évről-évre tekintetbe vehető és a leggyöngébbeken hathatósan lehet segíteni. — Mert a kerület az egyetemen szemben a nagy segélyösszegekről számot ad, a maga kebelében pedig szabadon rendelkezik ezzel.

Miután az osztási tervezetek az egyházmegyékből fognak jönni, ahol a bajok, a szükség, a mindenkori anyagi jobblét, vagy rosszabbodás ismeretes, — azért itt jól meg lesz értetendő a mindenkori szükséglet és helyesen kell azt a kerületnél okadatolni, hogy mindazon sebek, amelyekre a cikkiró rámutatott, tényleg gyógyuljanak.

Mindenesetre, ha a tényezők így akarják, betöltve lesz a Krisztus törvénye: „egymás terhét hordozzátok.”

Kiváló tisztelettel,

Misérd, 1908. június 29-én.

Schleiffer K.
ev. lelkész.

T A N Ü G Y.

Törvényjavaslat az elemi népiskolai oktatás ingyenességéről.

(Folyt. és vége.)

A szülők, akiknek gyermekeik a felekezeti iskolába járnak, akiknek oktatásáról más úton nem gondoskodnak, a gyermekeik által látogatott iskola költségeihez ugyanazon módon és arányban tartoznak járulni, mint azon hitfelekezeti tagjai, mely az iskolát főtartja. Tehát csak azon szülők tartoznak az iskola költségeihez járulni, akiknek gyermekeik az iskolát látogatják; de akiknek gyermekük nincs, vagy nem látogatja az iskolát, azok a szülők nem tartoznak az iskola költségeihez hozzájárulni. Mi ez egyéb, mint a tandíjmentességről hozott törvény idejében a tandíjfizetés főtartása — más, bár egészen igazságos jogcímen? — És ha a hitfelekezeti eddig a tandíjon kívül más iskolai terhet nem rótt a nem hitfelekezeti gyermekek szüleinek, akkor ezen iskolai adó egyszersmind új iskolai teher is.

Minden föltétel nélkül nem jár, nem is járhat a kilátásba helyezett ezen újabb államsegély. A föltételek közt vannak többé-kevésbbé sérelmesek, aggályosak is. Egyik föltétele, hogy minden iskolai főtartó köteles a hat évi tanfolyamot és illelve az ismétlődő tanfolyamot végzett minden tanulónak végbizonyítványt adni. Ily bizonyítványokért eddig a tanító bizonyos díjat szedett, most a díjat elveszti anélkül, hogy kárpótlást kapna veszteségéért. Másik föltétele a tanító és az iskola helyi hatósága tekintélyének lefokozása, mert ezeket a bizonyítványokat az iskola helyi hatóságának, valamint a közigazgatási helyi hatóságnak a tanító köteles hitelesítés végett bemutatni. A paraszt bíró névalírásának és pecsétjének, aki tán marha levelet sem tud kiállítani, több hitelessége van, mint az iskola helyi hatóságának, amelynek elnöke rendszerint a lelkész, de a legrosszabb esetben is, t. i. ha az elnök nem lelkész — bír olyan képzettséggel, mint a falusi helyi hatóság elnöke, már t. i. mint a parasztbíró. Sérelmesebb a javaslat azon kikötése, mely azon újabb állami támogatást azon rendelkezésekhez köti, amelyek a tanítófizetés-kiegészítés címén nyújtott államsegély föltételeit és törvényes következményeit állapítják meg, és amelyek nagyon alkalmasok a bürokrácia kezében arra, hogy balkezével megtagadja azt, amit a jobb kezével adhatna. Nagyon szembeötlő esetekről van tudomásom. Ezek aggasztanak.

Nem emelhetek kifogást az ellen, hogy a javaslat a népiskolát újabb erősb kötelelkekkel fűzi a nemzeti ügy köteles szolgálatahoz. Elvégre is, a magyar haza ne támogassa a magyar haza, a magyar nemzet ellenségeit. De már azt nem bírom fölfogni, miért kelljen az evang. felekezeti népiskolák ormain elhelyezett zászló díszel megünnepelni az ország védszentjének ünnepét, mert különben megvonják az államsegélyt tanítói fizetésre, tandíjmentességre? De ott van, hogy az iskolák túlszufsultsága címén is megvonható, megtagadható az államsegély. Vannak itt a megyében állami iskolák is, melyek túlszufsultságban szenvednek. A bajt észreveszik talán, de nem orvosolják. Ellenben gyülekezeteink közül több is kapott megintést, hogy a túlszufsultságon kitűzött rövid határidőn belül segítsen, különben — de ez már kifejezetten nincsen benne a rendeletben — nem lesz államsegély tandíj kárpótlásra. Őrihódosi iskolánk például a jó iskola jó hírében áll, föl is keresik azt a köréhez tartozó, de nem felekezetiünkbeli és a magyarnyelv elsajátítása kedvéért a vend. anyanyelvű tanulók messzebről. Ugy de e miatt beáll a túlszufsultság, és bekövetkezett a megintés, hogy szervezzen a gyülekezet második tanítói állomást. A tényleg bejáró iskolakötelezettek száma 98, tizen-nyolccal több, mint amennyit egy tanítónak tanítania szabad. Csakhogy az őrihódosi gyülekezet hiveinek gyermeke csak 54, a többi mind vagy nem ágostai hitvallású (19), vagy vendajku anyanyelvű idegen környékből (2. 5). És ezeknek a számára építsen az evang. hitközség második iskolát, szervezzen második tanítói állomást, vagy tiltsa ki a nem ide való illetőségű és a más vallású iskolaköteleseket, kiknek iskoláztatásáról másképp gondoskodva nincs és szorítsa szűkebb körre eddigi áldásos működését, különben még a tandíj elmaradásáért, államsegélyre se tarthat számot! — Péterhegy és Battyán hegyi községeikben még legalább 4—4 újabb iskolára, tanítóra volna szükség. A lelkészek évek hosszú sora óta minden befolyásukat érvényesítik, hogy a baj megorvosoltassék. Az egyh. megye is támogatja őket buzdító határozataival. A kormányt is kértük, állítson ezen nemzetiségi vidéken,

melynek lakosai azonban kifogástalan hazafias érzelműek, — iskolákat, vagy állíttasson községi iskolákat. Mind hiába! És most a tanítók tandíjjóvedelme, mely javadalmuknak 10—20—30 százalékát teszi, forogjon kockán? Vagy a gyülekezet, melynek szegénysége hivatalosan meg van állapítva, vállalja a több száz koronára rugó kárpótlást?!

Novellaris törvényhozás útján nem lehet a nyomorúságon segíteni; hanem csak a 48-iki nagy nemzeti váltónak nem szép ígéretekkel, hanem készpénzzel való beváltása által. Mondassék ki a törvényben, hogy hány százalékig vehető igénybe az egyházhívek hozzájárulása, az egyházi és iskolai szükségletek fedezésére, a többit adja az állam! (Vagyis létesüljön a minden felekezetet egyformán terhelő országos kulturadó! Szerk.)

Kund Sámuel.

Esperességi közgyűlés.

(Folyt. és vége.)

Az egyetemes pénzügyi bizottság az egyházkormányzati célokra kiutalt államsegélyből 3100 kor-t irányzott elő a brassói ev. esperesség részére. Ez összegből illetné az esperest: 400 K, esperesi káplánt: 1400 K, esp. jegyzőt: 100 K, számvéviszék elnököt: 100 K, fuvarköltségre van szánva: 300 K, stb. A polgári házassági törvények hatását illetően csak a türkösi lelkész panaszkodik arról, hogy lelkészi jövedelme csökken e törvények miatt; ám erről valamennyi lelkész teljes joggal panaszkodhatik. Az idén lejár az esperes és más tisztviselők hivatal ideje is. Az esperes-választó rendkívüli közgyűlés okt. hó első felére tüzetelt ki. Szavazatszedő öt tagu bizottság választatott. Az egyházak szavazatai aug. végéig beadandók. Az egyházközségek költségvetései és számadásai jóváhagyattak. Az egyházak és egyesek hátrálékai felhajtának. Szórády Lajos alesperes a vallás-tanítási bizottság működéséről terjesztette elő évi jelentését, mely szerint a vallás-tanítás mindenütt általán jó eredménnyel végződött, noha itt-ott még hiányok mutatkoznak. A vallás-tanítási bizottság úgy intézkedett, hogy ezután a szabályrendelethez szigorúan ragaszkodva, végső esetben nem a lelkész, hanem a körlelkész állapítja meg a vizsgák időpontját úgy, hogy ő a vizsgákon föltétlenül megjelenhessen és ellenőrzői tisztét akadálytalanul gyakorolhassa. Elfogadtatott a vallás-tanítási bizottság azon indítványa, hogy a vallás-tanítás könnyebb és hathatósabb ellenőrzése végett egy 4-ik körlelkészi állás is szerveztessék, amelynek körzetébe tartozzék Bácsfalu, Brassó, Predeal és Derezlye.

A Baldácsy-alapból segély-kérő folyamodványokat, u. i. Fürészmező, Apáca, valamint Feyér Gyula és Rozsondai Károlyné folyamodványa pártolólag terjesztetnek föl a kerülethez. A Brassóban tartandó idei közgyűlésre képviselőül: Horváth László, Feyér Gyula lelkészek, valamint Skita Mihály és Grósz Frigyes felügyelők megbízó levéllel, ezeken kívül valamennyi lelkész és felügyelő jegyzőkönyvi kivonattal küldetnek ki. A liturgiának egységesítésére vonatkozólag elfogadtatott a lelkészegyesület azon javaslata, mely szerint miután nemhogy az egész országban, de még kerületenként sem vihető keresztül az egységesítés, a brassói egyházmegye azt a maga kebelében kísérli meg s a többi egyházmegyéknek is ezt ajánlja.

Az egyetem. nyugdíjintézetnek újjászervezésére vonatkozó álláspontunk már ismeretes. Ezt fogadta el a közgyűlés is. Az egyházi alkotmány revideálására nézve olyan intézkedés történt, hogy az esperes az alkotmány egyes részleteit a lelkészek között kiosztja, hogy azokra vonatkozó javaslataikat megtegyék. Masznyik Gyula hosszúfalu-alszegi lelkésznek azon felebezése alapján, mely szerint kifogásoltatott az esperes azon intézkedése, hogy ő maga, vagy helyettese útján, kívánta a megválasztott egyházközségi másodfelügyelőt beigtatni és a beigtatás, mint ennek határideje megállapításának joga szabályrendeletileg a lelkésznek van főtartva: — elhatározatott, hogy az esperes határidőt tüzzön ki, mely alatt az illetékes lelkész a beigtatásról intézkedni köteles. Ugyancsak Masznyik egy másik felebezése alapján, mely szerint szintén kifogásoltatott az esperesnek azon intézkedése, hogy az általa kitűzött egyházközségi közgyűlésen akarta átvenni a lelkésztől a hivatalt, holott az ő nyugdíjazásának ügye a kerületnél még befejezést nem nyert: elhatározatott, hogy a lelkészi hivatal átadására csakis akkor szólíttassék föl, ha nyugdíjazása a kerületi nyugdíjintézetnél is végzésileg megtörténik. Több apróbb ügy elintézése után a közgyűlés bezáratott. Ezután a szomszéd Derezlyében gyűltek össze a kiküldöttek közös lakomára, amely kedélyesen folyt le. Az egész közgyűlés, mondhatni, a szeretet és a békesség jegyében folyt le.

A somogyi egyházmegye közgyűlése.

A somogyi ág. hitv. evang. egyházmegye évi rendes közgyűlését Sand egyházközség leánygyülekezetében: Pathon, 1908. június hó 29-én tartotta meg.

A leányegyház csúcsíves templomának tornyában d. e. 9 órakor megszólaltak a harangok és a templom megtelt a hívek seregével, mely sereg buzgó gyámintézetit tartott Balogh István esperességi jegyző oltári szolgálatával és áhitatos énekléssel. Isten-tisztelet után 3089 K folyt be a gyámintézet oltárára.

Következett a gyámintézeti közgyűlés, melyet Németh Pál esperes és Berzsényi Sándor újonnan választott világi elnök vezettek. Hütter Lajos nagykanizsai lelkész a gyámintézet főjegyzője és pénztárosa felolvasta a jelentését és számadását, mit a közgyűlés jóváhagyólag tudomásul vett és a segélyeket kiosztotta. Sürdnak iskolai felszerelésre ad.

A gyámintézeti gyűlés bezárása után, Berzsényi Sándor egyházmegyei felügyelő lelkes szavakkal nyitotta meg az egyházmegyei gyűlést. Megnyitó beszédeben fájdalommal emlékezett meg az egyházmegye halottai: Vétsey Mihály vései felügyelő és Thomka Endre surdi felügyelőről, kiknek emlékét jegyzőkönyvében is megörökítette az egyházmegye.

Az esperes választó szavazatok még a múlt év őszén beadattak és most az illető bizottság jelentette, hogy Németh Pál esperes újból 6 évre meg lett választva. A megválasztott esperes hálás szavakban köszönte meg a gyülekezetek bizalmát és nyomban felolvasta terjedelmes évi jelentését. E jelentés kiemelkedőbb pontjai az alábbiak voltak: Zsiray József vései tanító nyugalomba vonult és helyére a hívek bizalma Németh Sándor kisdörgicsei tanítót hívta meg kántortanítónak. A hívek áldozatkészsége az egyházmegye gyülekezeteiben, — dacára a sok tekintetben mostoha

esztendőnek — nem lankadt. Liszó a tanítói gazdasági épületeket tetemes költséggel újraépíttette. Nagyobb adakozások történtek Porrogszentkirályon, Vésén, Légrádon. Nemespátró volt lelkészének: Takács Istvánnak, és volt tanítójának: Szucsányi Józsefnek szép sarköveket állított. Curgó leányegyház iskolai alapítóját 29000 K-ra emelte, így a közeljövőben szervezheti kebelében a tanítói állomást.

Az esperesi jelentés kapcsán Dr. Andorka Elek főjegyző indítványozta, hogy Iharosberény — hol a hívek félreértve a Teke-féle fegyelmi ügyben hozott egyetemes törvényszéki ítéletet, a tanítójelölő gyűlést még nem tartották meg, — utasítsák, miszerint ez a gyűlés 30 napon belül megtartassék. Elfogadtatott.

A körlelkészek az egyházmegye iskoláiról kedvező képet tártak a gyűlés elé.

Az indítványok során a többi között az alábbi három indítvány is beterjesztve lett;

1) Egyházunk hivatalos neve legyen „Evangelikus egyház.”

2) A theológiai hallgatók a theológiai akadémiákon az egyházi ének- és zenében alapos kiképzést nyerjenek.

3) Tiltakozzék az egyházmegye ama legújabb pápai dekretum ellen, mely a protestáns lelkész előtt kötött vegyes házasságot a római katolikus világ előtt vadházasságnak minősíti.

Mind a három indítványt elfogadta a közgyűlés és azoknak megfelelőleg felír a kerületi gyűléshez.

Berzsenyi Sándor felügyelő 6 évi mandátuma lejárván, beadta lemondását. A szavazatok beadása elrendeltetett és a lemondott felügyelő újból megválasztása előreláthatólag egyhangú lesz.

Tudósító.

A tátraaljai egyházmegye közgyűlése.

Junius hó 22-én és 23-án tartotta a tátraaljai egyházmegye rendes évi közgyűlését Lucsivnán és Menguszfalván. Szép és lélekelmő volt különösen a menguszfalvi fogadtatás a hívek részéről. Egy diadal-kapu körül csoportosult a falu apraja-nagyja, felcsendült diadalénekünk „Erős vár nekünk az Isten”, azután az egyház gondnoka, egy egyszerű földműves gazda, keresetlen, de annál szívélyesebb szavakkal üdvözölte a megjelenteket. A templomban Kallath Károly egyházmegyei főjegyző volt az ünnepi szónok, aki a töle megszokott ékesszólással fejtegette a gyámintézet magasztos célját. Szónoklatának hatását emelte egy gyönyörűen előadott karének, mely egyszersmind Krokavec Károly menguszfalvi tanító nagy buzgalmáról tett tanúságot. Úgy a fogadtatás, mint az istentisztelet, tekintettel a menguszfalvi hívekre, tót nyelven történt.

Az egyházmegyei közgyűlést dr. Lersch Kornél buzgó és fáradhatatlan felügyelőnk nyitotta meg. Persze ő is csak mély szomorúságának adhatott kifejezést egyházi életünk sivársága felett. A róm. kath. szellem hódít. Az 1848. évi XX. t. cz. megvalósulása késik, épúgy a kilátásba helyezett 3 millió törvénybe ígatása. Az 1907-ben hozott iskolai törvény mindinkább érezteti velünk hátrányos oldalait. Iskoláink az államszegély kérésénél mindenféle zaklatásnak, sőt igazságtalanságnak vannak kitéve. Hozzá jön még a hírnedt pápai enciklika, mely vadházasságnak minősíti a prot. lelkész előtt kötött vegyes házasságot. — Teljes a sötét kép. Itt az ideje, szálljunk magunkba,

ne legyünk még továbbra is a klerikalizmus uszályhordói, küzdjünk hitünkért, igazságunkért! Megemlékezett még a felügyelő beszédjében Dianiska Frigyesről is, mint a kiben egyházmegyénk egy nagyrabecsült, kiváló munkaerőt veszített, de megelégedéssel és büszkeséggel gondolunk arra, hogy Kolosvárra, egy elsőrendű egyházközségbe távozott.

Az esperesi jelentés sok öröndetes eseményről adott tanúbizonytságot. Az áldozatkésztségnek, a hitbuzgóságnak számos jeleivel találkozunk egyházközségeinkben lépten-nyomon. Kakaslomnicz tornyot épít, Tótfalva templomot, Alsólechnitz tornyot, előbbi kettő minden idegen segítség nélkül.

Nevezetesebb határozatok, hogy az egyházmegye belép mint alapító tag a lelk. tanuló fiait s. egyesületébe. Egyes iskoláinknál a kért segély folyósítása mindenféle ürügyekkel hátráltatik. A sérelmes eseteket összefoglalva, kérést intéz az egyházmegye a kerülethez, hogy az teljes erejével és befolyásával a közoktatásügyi miniszternél közbejárjon. A nyudijintézetnél a pozsonyi testvérek indítványát tette magáévá az egyházmegye. Sajnos, azóta megkaptuk a módosított alapszabály tervezetét és az bizony óriási felháborodást keltett mindenfelé. Vezérférjainkban mindinkább csalatkozunk, mi lesz ennek a vége?

Az alsólechniczi misszió ügyének végleges rendezése a jövő évre lett halasztva. A tűzkárbiztosítás módosított díjtételei most sem keltettek valami nagy lelkesedést, — sőt ellenkezőleg.

Egyházmegyei törvényszéki bíró lett Bruckner Károly késmárki lyc. tanár. Számvevőszéki elnök lett Wrchowszky Ottó késmárki polgármester, számfejtő a régi tagok mellett Holko Mihály rókusi lelkész.

Jól végzett munka után barátságos közebéd egyesítette az egyházmegyei közgyűlés tagjait Lucsivna fürdőhelyen.

Holko Mihály.

A tiszavidéki esperesség közgyűlése.

F. hó 1-én és 2-án tartotta a tiszavidéki esperesség közgyűlését a kisded, alig 400 lelket számláló szatmárnemzei kölcsei gyülekezetben. A lelkész és családja által a közgyűlési tagok elszállásolása és el látása körül kifejtett önfeláldozó tevékenység, a hívek és más vallásúak részéről tapasztalt szívélyes vendég látás, a rendezésben nyilvánuló pontosság és a gyülekezet tagjainak anyagi erejüket jóformán meghaladó mérvben iskolaépítés, paplakrendezés körül tanúsított nagy áldozatkésztség és a közgyűlés egész folyamán állandóan beigazolódtott vallásos buzgóság felejthetetlen benyomásokat támasztottak mindnyájunk szívében. Valóban, *Bortnyik György* alesperes-lelkész és kicsiny kölcsei nyája gazdagon vetettek Istennek országában és gazdagon arattak vendégeik hü elismerésében!

A közgyűlést junius 30-án elértekezlet, majd julius 1-én *Materny Lajos* főesperes funkciójával istentisztelet előzte meg. Az igazolási eljárás befejeztével, dr. *Mesko László* esp. felügyelő államtitkári hivatalos teendőik miatt történt akadályoztatása miatt a közgyűlés kérelmére dr. *Zelenka Lajos* helyi felügyelő, mint a jelen voltak közt hivatali ténykedésére nézve idősb egyházi felügyelő, foglalta el a világi elnöki széket lelkes egyházszeretetről tanuskodó, a főesperes tevékenységét hálás elismeréssel méltató és a kölcsei kicsiny gyülekezet példás áldozatkésztségét és hitbuz-

góságát magasztaló hatásos beszéddel. Szavaira Bortnyik György kölcei lelkész szeretetteljes köszönettel válaszolt. A főesperes jelentése következett ezután, melynek elején a főesperes nem titkolta abbéli meggyőződését, hogy hazánk közéletében egyre elemntárisabban fujdogál a középkor már régen elfojtottnak vélt szele, s hogy még a vallásügyi kormányral és az ez által kezdeményezett törvényhozással szemben is az 1907. évi XXVII. tv. cikk tanúsága szerint, valamint az ú. n. ingyenes népoktatásról szóló javaslat alapján áll az, hogy »Timeo Danaos«. Egyébként bizik az evangélium mindent leküzdő erejében! Szomorúan említi fel a nagykarolyi egyházi tisztikar lemondását — és Weber Samu szepesbélai lelkész, kiváló főesperes és egyházi író halálát. A hivatalbeli változások során a közgyűlés örömteljes szeretettel üdvözli Domján Elek újonnan választott s.-a.-újhelyi lelkészt, Reöck Gyula nagykarolyi és Glatz Antal főispán, nagyváradi felügyelőt. Elismeréssel emlékezik meg Osztermann Ármin nagyváradi felügyelő 20 éves egyházi szolgálatáról. A Paulik János lemondásával megürült egyházi jegyzői tisztelet Materny Imre nagyváradi lelkészre ruházta. Örömmel szemléli a Robelly—Theisz család részéről a nagybányai egyház javára juttatott 12000 K, a Rátka Pálné szobranci úrnő részéről az ungvári templomépítkezés javára juttatott 2000 K-ás, a Gusztáv—Adolf egyesület, a Gotteskasten, a közalap és a gyámintézet által egyes egyházmegyei gyülekezeteknek juttatott szép adományokról s a Robelly—Theisz-f. adomány elnyerése körül tanusított buzgóságáért Révész János nagybányai lelkésznek külön elismerést szavaz. Általában a jelentés a szeretet munkáját, a hitbuzgóság áldozatkészségét (pl. a kölcei iskolaépítésben,) és az egyházmegye lelkészi karának magas színvonalon álló lelképásztori buzgalmát számos megnyugtató képben tárja fel.

Geduly Henrik felszólalása alapján az egyházmegyei közgyűlés örömmel üdvözli az országos evang. szövetséget és felhívja a kebelbeli összes egyházakat, lelkészeket, felügyelőket, presbytereket annak az egysegés, lelkes, prot. közszellem felélesztése céljából való lelkiismeretes felkarolására.

Az *iskolai-bizottságba* megválasztotta a közgyűlés *Hidassy Sándor* ungvári kir. tanfelügyelő-egyházfelügyelőt. A *brassói* kerületi közgyűlésre kiküldi szavazati joggal Révész János, Bortnyik György lelkészeket, Májerszky Béla, dr. Vietórisz József világiakat, tanító képviselőül ajánlja Kubacska Istvánt. Az *egyetemes nyugdíjintézet* újjászervezésében a lapunk multkori s mai számának vezércikkében kifejtett óhajokon kívül kívánja még azt, hogy a beszámítható jövedelmet az egyházmegyei elnökség közreműködése mellett a gyülekezet állapítsa meg, — a főesperesek tiszteletdíja is beszámítás tárgya legyen, — az özvegyek ellátási díja a fizetés 50 százaléka legyen, minden korlátozás nélkül, — az árvák 20 éves koruk helyett nagykorúságukig élvezzék a neveltetési díjat, — a lelkészi szolgálat 30 esztendeje jogosítson teljes nyugdíjra, a minimum 2400, a maximum 6400 K legyen. A *tűzkár-biztosítási szerződés* új formáját a közgyűlés elfogadja. A *zsinati előmunkálatok* tárgyalásakor a közgyűlés azon óhajainak ad kifejezést, hogy egyházunk neve „evangelikus” legyen, — az egységes liturgia megállapíttassék, — a templomok építéséhez az állam adjon segélyt, — az egyháztánács tagjai 3 évenként felelő részben újból választassanak, — a lelkészi fizetés minimuma 2400 K törzsfizetés és 5 évenként ötször 400 K korpótlék legyen, — az egyetemes felügyelői állás

beszüntetessék, helyette a legidősebb püspök és kerületi felügyelő legyenek az egyetemes gyűlés elnökei, — az egyházkormányzati közép- és felsőbb fokokon emelkedjék a választott tagok száma, — egyházi adót fizessen minden egyházi tisztviselő, nagy családok fenntartói élvezzenek egyházi adókedvezményt, az adó legyen személyi és vagyoni adó, — a közalapra minden evang. lélek 8 fillért fizessen és százalék arányban legyen megállapítva a közalap jövedelmének felosztása a hármas cél között, a püspökök egyházlátogatása törvényileg szabályoztassék. Mindezeket a lelkészi értekezlet elnöke, *Révész János* adta elő részletesen, meggyőzően. — *A Bérczy-féle alapból* özv. *Farbaky Józsefné*, özv. *Honétzy Miksáné*, özv. *Patziger Sándorné* és özv. *Palásthy Jenőné* 100—100 K-t kapnak. *Az esperességi számvevőszék* jelentése az esperességi pénztárakról, az egyes egyházak számadásairól megnyugtató képet adott és arra bírta a közgyűlést, hogy a kiválóan pontos és buzgó pénztárnoknak, *Mészáros Ferenc* főgimn. tanárnak hálás elismerését nyilvánítsa. A nyiregyházi egyház egy adó-tárgyban hozott határozata ellen, *Bogár Lajos* és társai által beadott felelőlegesnek helyt ad a számvevőszék s az egyház határozatát megsemmisíti. *A tanügyi jelentést Bortnyik György* alesperes adta elő s szavaiból örömmel értesült a közgyűlés arról, hogy kivéve a geszterédi tanítót, a többi mind haladást mutat az oktatás eredményeiben. A beiskoláztatás rendes. Baj csak abban van, hogy az 1907. évi XXVII. t.-c. követelte okiratokat némely gyülekezet iskolaszéke késedelmesen készítik el, illetőleg, pl. a zemplénmegyei közigazg. bizottság késedelmesen intézi el. A dékánok felhívatnak az iskoláknak tanévkezdésben való meglátogatására. — *Geduly és Zelenka* felszólalásaira, *Hidassy S.* szakszerű felvilágosításai alapján a közgyűlés felkéri a kerület útján az egyet. gyűlést, hogy a tandíj-kárpótlás kérdésében a kormánnyal közbejárjon, hogy ne a költségvetés, de a zárszámadás legyen irányadó, továbbá, hogy ezenkívül az iskolaügyet érdeklő törvényjavaslatok készítésénél hallgassa meg egyházunkat is, — végül, felhívja az új iskolákat létesítő egyházakat, hogy az 5%-os iskola-adó fogalma alá mindazt besorozzák, ami oda való. Felhívja az egyházmegye az összes kebelbeli iskolaszékeket, hogy a tanítók okt. 1-én esedékessé válandó *3-ik korpótléka* elnyerése érdekében a szükséges okmányokat idején szerezzék be és a *Hidassy S.* által szerkesztendő minta felhasználásával, tanítói *törzskönyvet* készítsenek.

Ki kell emelnünk, hogy a délután folyamán *Materny Imre* és a *Májerszky Bélát* helyettesítő *Hidassy Sándor* elnöklete alatt *gyámintézeti közgyűlés*, majd 5 órától kezdődőleg *Materny Imre* imádságával, és *Varga Márton* szónoklatával a zsúfolásig megtelt templomban *gyámintézeti istentisztelet* tartatott, amelyen *Varga M. Máté* XIII. 45—46. v. alapján igen szép, szívreható beszédet tartott arról, hogy: Isten országának drága gyöngyeiért soha se sajnáljunk semmiféle bért. (Felosztás: 1. lássuk e gyöngy ragyogását; 2. méltó árát). Az elevenen ható szép beszédet *Geduly* indítványára szerzője kinyomatja és gyámintézeti célokra árusíttatja. Azután a díszes, szép, új *iskola felavatása* következett. A felavató imát *Materny* főesperes, az ünnepi szónoklatot *Hoseás IV. 6.* alapján *Margócsy Aladár* ungvári lelkész tartotta, magvas tartalommal meggyőző hévvel fejtegetvén, hogy az iskola lépcsője 1) lépcső a gyermek boldog jövőjéhez, 2) a tanítói állás magasságának felismeréséhez, 3) a gyülekezet jellemének megismeréséhez, 4) a nemzeti nagysághoz,

5) üdvöz, mely a menybe vezet. Végül Bortnyik lelkész adta elő az iskolaépítés küzdelmes történetét. — Sok szemben örömköny csillogott. — A másnapi folytatólagos közgyűlésen örömmel értesültek a *gyámintézeti jelentésből* arról, hogy dacára a mostoha gazdasági esztendőnek, a hívek nem késtek szeretetadományaikkal, amelyekből Tokaj, Kölcse, Geszteréd, Sókút 100—100 K-t, — a kerületi szeretetadomány 30 K-t, a G. A. egyesület 8 K-t kap — s hogy a nagyváradi női gyámintézet Kölcset szép kehely-, Nyárasdombot szép oltártakaróval lepte meg. A kerület és egyetem figyelmébe — mint újonnan szervezkedő gyülekezet — *Szatmár* melegen ajánltatik, — szervezkedését jóváhagyják s kéri a kerületet, hogy ő is hagyja jóvá. Majd kisebb jelentőségű, közigazgatási bejelentéseket tárgyalt a közgyűlés; kellemesen hatott e közben az a jelentés, hogy *dr. Bantlin Ágoston* perecsényi gyáros az ungvári templom építésére 2000 K-t adományozott. Ungvár jó kezekben van. Lelkésze buzgó pásztor. Missiói feladatait sikeresen végzi. Felhivatik, hogy az önállósítása iránt beadott felterjesztésének elintézését sűrűsse meg. *Nyugdíjintézeti-bizottságba* a főesperes elnöklete alatt Domján, Eisert István dr., Geduly, dr. Prok Gyula, Révész és Timkó György küldettek ki. — A lelkészi értekezlet egyesületté alakulása (elnök: Révész J., jegyző: Materny Imre, pénztáros és könyvtáros: Paulik J.) javasoltatik, a közgyűlés hozzájárul. A tanító-egyesület jelentése tudomásul szolgál. Kölcse kölcsöneinek konvertálása, Ujhely paplak-építése, a nyiregyházi főgimnázium jelentése jóváhagyóan szolgál tudomásul. A kerületet felkéri a közgyűlés, hogy Nagy Lajos Chorál-könyvét újból nyomassa ki. — Schramkó Kálmán fizetésének a pazdicsi egyház által történt emelését a közgyűlés indokolatlannak tartja, megsemmisíti, — erélyesen megsürgeti a kerület útján a belügyminisztert, hogy a debreczeni Scheffer-féle egynegyed milliós árvaházi alap, alapítványi okleveleit hagyja jóvá. Kisebb ügyek elintézése után, a mindvégig testvéries egyetértésben folyt gyűlés a főesperes buzgó imájával véget ért s a kölcsösek testvéries figyelméért hálálkodó tagok, a szélrózsa minden irányába, hazafelé indultak.

—rens.

A mosoni esperesség közgyűlése.

A mosoni esperesség június 23-én tartotta ezidei közgyűlését Oroszvárott Ringbauer Gusztáv főesperes és Lepossa Dániel esp. felügyelő elnöklésével az összes lelkészek, felügyelők, számos tanító és gyülekezeti kiküldött jelenlétében.

Közének és Zimmermann János helyi lelkész, lélek emelő, buzgó imája után Ringbauer Gusztáv főesperes olvasta fel gazdag tartalmu, gondosan kidolgozott évi jelentését, mely hiven tükrözi vissza a kis egyházmegye buzgó vallásos életét és példaszerű áldozatkészségét.

A statisztikai adatok szerint 1907-ben született 149 fiu, 148 leány, 22-vel több, mint 1906-ban, meghalt 90 férfi, 96 nő, konfirmáltatott 93 fiu, 96 leány. A 33 tiszta evangélikus esküvő mellett volt 11 vegyes pár, kiknél 3 esetben történt megegyezés a születendő gyermekekre nézve, egyházunk javára. Áttért a r. kath. egyházba 1 lélek.

Örömmel jelenti az esperes, hogy *Tétény* szórvány az anyaggyülekezet (Gálos) és a többi egyházközség hathatós támogatásával imaházat készül épí-

teni. Rajka iskolát épített, Gálos pedig most építi a 4-ik iskolát.

Több helyen vannak alapítványok s a szegényügyet szorgalmazó alapok; Rajkán és Levélen egyházi énekkar, Gáloson nőegylet fáradozik a hitbuzgóság s a felebaráti szeretet emelésén.

A szép jelentés tudomásul vétele után a pénztáros olvasta fel jelentését, melynek tanúsága szerint mindenütt lelkiismeretes pontosság uralkodik az egyházak anyagi ügyeinek kezelésénél. Egyházmegyei számvevőszéki ellenőrnek megválasztott Seybold Károly zurányi lelkész, kiknek indítványára egy mintát dolgoztat ki az esperesség az egyházközségi számadások egyöntetősége végett, Iskolai célokra a Zichy alap kamataiból Gálos 60 K, Hegyeshalom 40 K, Oroszvár 20 koronát kapott.

Seybold indítványát, hogy a határszéli királyhidai hívek lelki gondozása és az ott megforduló katonaság vallásos nevelése szempontjából az egyházmegye tegye meg egy missiói egyház létesülésére a kezdő lépéseket, — örömmel fogadta el a gyűlés.

A tanító kar nevében Mathesz Sándor zurányi tanító tett jelentést a gyűlésekről és a tankönyvekről. Utána Zimmermann lelkész olvasta fel érdekes, lelkiismeretes jelentését az iskola ügyről.

Az 1907—908. tanévben 12 éven aluli iskolaköteles fiu 594, leány 570 — 12 éven felüli pedig 226, illetve 237. Az iskolakötelesek legnagyobb része (99,88 százalék) tényleg járt iskolába, csupán 3 gyermek nem részesült oktatásban, betegség miatt. A szorgalmi idő mind a 8 iskolában 10 hó, 15 derék, egyházián gondolkodó, magyar érzelmű tanító vezetése mellett.

E »beszélő számok« örvendetes tudomásul vétele után a lelkészi nyugdíjintézettel foglalkozott a gyűlés. Elfogadták a Gyürky-féle javaslatot, a pozsonyvidéki papi értekezlet módosításaival, de kívánják a szolgálati idő leszállítását 35 évre.

A Zsedényi ösztöndíjra első helyen Weidinger Gy. gálosi, második helyen Guhr Jakab levéli tanítók ajánlottak.

Kerületi gyűlésre kiküldettek az elnökségen kívül: dr. Schöpf Sándor rajkai felügyelő és Seybold Károly zurányi lelkész megbízó levéllel, többen igazolvánnyal.

A gyámintézeti ügyek elintézése után elnöklő főesperes a gyűlést buzgó imával rekesztette be.

H.

T Á R C A.

Az evangélikus istentisztelet.

(A liturgia egységesítése kérdéséhez.)

5. §. Hazai evang. egyházunk istentiszteleti rendje napjainkban.

A rózsahegyi zsinat határozmányai alapján készített agendák az isten tiszteleti rendet mind a három nyelvű hazai egyházra nézve lényegileg egységesen állapították meg. Az urvacsoráját Calvin liturgiája szellemében eiválasztották az igehirdetéstől, annak megünneplését bizonyos alkalmakra korlátozták, midőn is a gyónás az istentisztelet előtt, az urvacsorája maga pedig az istentisztelet után tartatott; a liturgia pedig a lutheri liturgia alapján épült föl.

Egyrészt a XVIII. század rendezetlen egyházi viszonyai, másrészt a XIX. század rationalistikus irá-

nyú egyházi élete az így egységesen szervezett liturgiát általánosan elterjesztésében s érvényre jutásában rendkívül gátolták. Az üldözés és a még folyton tartó elnyomatás következtében, mely a szilárd egyházi szervezkedést lehetetlenné tette — úgyszólván minden egyes egyház önállóan fejlődött s az apák hagyományai alapján s önállóan fejlesztette istentiszteleti rendjét is. E zavaros idők magyarázzák meg, hogy bár hivatalosan volt egységes istentiszteleti rend: de az a gyakorlati egyházi életben soha sem jutott érvényre.

Ehhez járul, hogy a rózsahegyzi zsinat határozatai csak is az észak magyarországi superintendenciákat kötelezték: az ország más részeiben péld. a Dunántúl eo ipso más irányban fejlődött az istentiszteleti rend.

A rationalismus uralma nálunk is szorgalmasan nyesegette az itt-ott még is megmaradt liturgiát.

E tényezők működtek közre, hogy napjainkban egységes istentiszteleti rendről a legtávolabbról sem lehet szó.

Idők folyamán megszokták az egyes gyülekezetek lelkészei is az „önálló” intézkedést s önkényüleg, liturgiai tudás és tapintat nélkül csonkították, nyirbálták, átalakították az istentisztelet rendjét. Hogy ezt példával is illusztráljam, emlitem jelenlegi gyülekezetem istentiszteleti rendjét, mely eredetileg a rózsahegyzi zsinat meghagyása folytán készült német agendák istentiszteleti rendje szerint volt fölépitve.

Boldogult elődöm, ki félszázadig működött — egyébként áldásosan a gyülekezetben s ki születésénél fogva jobban ragaszkodott a tót egyházi szokásokhoz, az eredetileg helyes istentiszteleti rend helyett önkényüleg bevezette a már átalakulásnak induló tót istentiszteleti rendet.

A napjainkban használatos magyar istentiszteleti rendet a Karsay Sándor és Czékus István püspökök által szerkesztett s 1889-ben kiadott *Agenda* szabályozza. Sajnos a munka, bár szívhez szólók, szívből fakadó imái (sok a württembergi agenda után) az istentiszteleti egységre még a magyar gyülekezetek körén belül sem törekszik s a gyülekezetek szabadságának túlnagy tért enged. Istentiszteleti rendje messze esik a Luther nyomán felépült evangélikus istentiszteleti rendtől s az intonatio, vagy antifona helyett következetesen „collecta”-t használ, a mi lényegbe vágó hiba, mert a kettő között nagy a különbség.

Istentiszteleti rendje ez:

Introitus: Ének („Uram Isten szentelj meg stb.)

Antifona.

Collecta (gyűjtő ima).

Gyülekezeti ének.

Evangelium.

Főének.

Predikatio.

1 ének vers.

Antifona.

Collecta.

Ároni áldás.

Kimenő ének.

Összehasonlítva emez istentiszteleti rendet bár-mely lutheri alapon kiépült istentiszteleti renddel, vagy akár a rózsahegyzi zsinat határozatai alapján készített istentiszteleti renddel — rögtön látjuk a nagy különbséget s a liturgia végtelen szegénységét. S a bajt súlyosbítja, hogy az agenda végtelenül elnéző az egyes gyülekezeti szokások iránt, melyeknek bizonytalan alapjait s forrásait fölemlítettük s a gyülekezeteknek teljesen szabad kezét ad a tudást és liturgiai

érzékelt feltétlenül megkövetelő istentiszteleti rend megállapítására, a helyett, hogy a szükséges dolgokban követelte volna az agendához való föltétlen ragaszkodást. Lépten-nyomon előfordulnak a liturgiai egységet aláásó ily kifejezések: némely gyülekezetben így szokás, másban amúgy szokás stb.

Az urvacsorájának ünneplése régi usus alapján el van különítve a főistentisztelettől, csak bizonyos ünnepnapokra korlátozva s kiszolgáltatási módja ismét a legnagyobb határozatlanság, liturgiai rendtelenség tapasztalható.

Jobban vannak az istentiszteleti rend tekintetében tót nyelvű gyülekezeteink. Ezek úgyszólván teljesen a Kermann által 1731-ben kiadott agenda szerint végzik istentiszteletüket. Oka ennek egy részt ama körülmény, hogy az egyházi szervezkedés az északi megyékben vitett keresztül a legsikeresebben, hatalmas főurak pártfogása mellett az ő gyülekezeteikben, melyek gyakran mélyen a völgyekben szinte elbujva maradtak az ellenség szeme előtt — rendezettebb egyházi életet folytathattak — másrészt, ama igen nevezetes körülmény, hogy az a tót nép, az a tót papság a liturgiát veszélyeztető rationalismussal sohasem rokonszenvezett.

Ma is használatos istentiszteleti rendjük ez:

Introitus: O Jezsisi, vagy Nejsvetejszi.

Credo: Mi vssickni verime (énekli az egész gyülekezet).

Antifona — responsorium.

Salutatio.

Collecta.

Főének.

Epistola vagy Evangelium.

Gloria.

Ének.

Predikatio.

1 ének vers.

Antifona.

Collecta.

Ároni áldás.

Ez a normalis istentiszteleti rend, mely liturgiai részletekben elég gazdag s mely kevés, többnyire lényegtelen eltéréssel minden tót nyelvű egyházban *egységesen* van keresztül vive. A Kyrrie hiányzik. Urvacsorája és gyónás elkülönítve, többnyire az istentisztelet után ünnepeletik.

Legrendetlenebb s legkevésbé egységes az istentisztelet rendje a hazai német nyelvű gyülekezetekben, bár liturgikailag nem a legszegényebb.

Hogy a rózsahegyzi zsinat után ki szerkesztette s mily alapokon a német agendát, forrás híján nem sikerült megállapítanom. Jelenleg hazai szerzőtől úgy látszik csak a Wimmer-féle agenda van használatban. A legtöbb német gyülekezet azonban, hol a porosz, hol a szász, hol meg a württembergi agendát használja s úgy tapasztaltam, nagyon is önkényesen s az agendában előírt formákhoz egy gyülekezet sem ragaszkodik.

A mindennapi tapasztalat az istentiszteleti élet teljes rendezetlenségét tünteti föl. Hiányos s végtelenül szegényes a liturgia a magyar nyelvű gyülekezetekben, rendezetlen s legkevésbé egységes a német nyelvűekben, elég gazdag s elég egységes a tót nyelvű egyházakban.

Oka e rendetlen állapotnak nagyrészt a történelmi alap, másrészt az istentiszteleti élet természetes fejlődésének megvetése az agendák szerkesztésében s a legnagyobb, meg nem engedhető önkény azok használatában.

(Folyt. köv.)

BELÉLET.

A hálás tanítvány. *Fábry János*, volt eperjesi ev. theol. akad. hallgató s a jelen nyári félévben a halle-wittenbergi tudományegyetem theol. fakultásának r. hallgatója, a tiszai ev. egyházkerülettől a f. tanévre külföldi tanulmányainak folytatására kapott 100 s az eperjesi collegiumtól kapott 80 kor. ösztöndíjából 150 koronát hálás elismerése jeléül az Evang. Theol. Otthonnak s 30 koronát a palonczai ev. egyházközségnek adományozott. Az Otthonra már korábban is, a sikeres őszi poprádi vallásos estély alkalmából 28 koronát küldött. E valóban jócselekedet, mely a bibliai özvegyaszony példáját eszünkbe juttatja, önmagában hordja a maga jutalmát. Ime ez a theol. ifjú kezdi meg példaképen ily tekintélyes összeggel az adományozók sorozatát az Otthon magasztos céljainak előmozdításában és tettel is lelkesedik a hazai ev. lelkészképzés oly újabb intézményeért, a melynél szükségesebbet és üdvösebbet egyházunkban az idén, a midőn vészfellegek tornyosulnak felette, alig ismerünk. A tiszai ev. egyházkerület brassói közgyűlése is bizonyára örömmel és köszönettel emlékezik meg a hű és hálás eperjesi tanítvány nagylelkű adományáról.

Lelkészválasztás. Mint értesülünk a csábrág-somosai (Hont m.) lelkészi állásra *Martis János*, eddigi libetbányai h. lelkészt választották meg egyhangulag. Őszintén üdvözljük a gyülekezetet és fiatal választottját! Isten áldása legyen vele új munkakörében.

A lelkészek tanulófiat segélyző intézetének tagjait tisztelettel kérem, hogy úgy az alapítványi részleteket és kamatokat, mint pedig tagsági díjait és hátrálékait hozzám mentül előbb beküldeni, s intézetünk nemes célját ezáltal is előmozdítani sziveskedjenek. Tisztelettel Orosháza 1908. július 3-án. *Okáyi Adolf* lelkész, intézeti ügyvivő.

Kérdés. A pozsonyi újságokban megjelent egy felszólítás: jelentkezzenek részvényalírók egy villamos társaság megalakítása céljából. Ezen felszólítást aláírta egyebek közt, mint fővállalkozó: Hollerung Károly, pozsonymegyei főesperes, modori lelkész, stb. Julius 2-ikán egy pozsony-egyházmegyei értekezleten szóvá tettem, hogy nézetem szerint helytelen az esperesi címet egy iparvállalathoz reclamnak használni. Kedves társaim jó egy része végig sem hallgatott, hanem lehurrogott. — Kérdezem e lap tisztelt olvasóitól, felszólalásom helyén való volt-e, vagy nem? *Schleiffer Károly* ev. lelkész, Misérden.

Nézetünk szerint a felszólalás nem volt indokolt. Iparvállalat alapítása sem nem diffamáló, sem nem a lelkészi állással inkompatibilis, — de sőt magyar nemzeti és gazdasági szempontból egyenesen kívánatos dolog. Bár a gazdag róm. kath. klerus és főuraink is e téren gyümölcsözötnék szerencsés anyagi helyzetüket. Javára válik ez a népnek és a nemzetnek egyaránt. Szaporítja a munkaalkalmat, kevesbíti a kivándorlást, gyarapítja a nemzeti vagyont. *Szerk.*

Nyilvános nyugtázás. A leégett kisszebeni paplak ujonnan felépítésére a következő adományok folytak be az utóbbi időben: 1. Kostenszky Kálmán budapesti illatszergyáros urtól 20 kor. 2. A löcsei ág. h. ev. egyházközségtől 10 kor. 3. Az orosházi ág. h. ev. egyházközségtől 5 kor. 4. A szarvasi ág. h. ev. főgimn. ifjus. gyámegylettől 12 kor. Összesen 47 kor. Kisszeben 1908. július hó 2-án. Hartmann Lajos gondnok, Altmann Gusztáv lelkész.

Nyilvános nyugtázás. A torzsai konfirmándusok otthonára f. é. május hó 15-ike óta a következő adományok folytak be: Ponik egyhk. 1 K, Kukméri konfirmándusok 26 K, szegedi konf. 4 K, budapesti fasori konf. 38'50 K, iglói konf. 33'40 K, özv. Schorte Lajosné 10 K, Geihr Mártonné 1 K, klopodiai konf. 3 K, vasdobrai konf. 19'50 K, ujpázuai hitk. 20 K, Reisz E. kir. főmérnök, Tiszaszentmárton 10 K, gyékényesi konf. 9'50 K, kövágóörsi konf. 1'34 K, harkai konf. 5 K, csorvási konf. 2 K, Tiszaistvánfalva 5 K, breznóbányai konf. 11 K, György Rózsa, Győr 6 K, Tiszakálmánfalva 5'70 K, özv. Fornek Kálmánné, Kassa 3'40 K, pozsonyi bjc. Bél Mátyás egyesület 20 K, Munker Sándor, Pozsony 100 K, Klug Lajosné, Igló 1 K, balfi (Soprou m.) konf. 1'50 K, szécsényi konf. 2 K, besztercebányai ifjusági gyámintézet 5 K, szarvasi gimn. ifjusági gyámintézet 10 K, Gálos 9'10 K, Pusztafővényes 2 K, kisköri konf. 4 K, beskai konf. 7'64 K, szeghegyi konf. 13 K, nagyszombati konf. 2 K, zombori konf. 6'60 K, Dr. Ormay K, 10 K, sárszentlőrinczi konf. 2'50 K, Orosháza 5 K, soproni főiskola ifj. gyámint. 20 K, tátraaljai esp. gyámint. 12 K, Görlitzi G. M. nőegylet 58'76 K, Janer, G. A., egyll. főisk. egyesület 29'37 K, Steinon G. A. fiókegylet 35'25 K, Homburg G. A. nőegylet 58'30. Összesen 630 korona 37 fillér. A mindenható áldása legyen az adakozókon, valamint adományokon. Torzsán, 1908. július hó 1-én. Schmiet Samu felügyelő, Hüttenberger Károly pénztáros Famler G. lelkész.

PÁLYÁZATOK.

A tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület eperjesi Collegiumának jogakadémiáján a magyar magánjog, ausztriai magánjog és bányajog tanszéke megüresedvén, e tanszékre pályázatot hirdetek.

A tanszék javadalmazása — amennyiben rendes tanárral töltetik be — a collegiumi jogakadémia pénztárából havi előzetes részletekben kifizetendő 3200 kor. évi törzsfizetés, 800 kor. évi lakpénz, öt ízben esedékes, egyenként 200 koronás ötödéves korpótlék, valamint a szervezeti szabályokban s egyéb határozatokban e tanszék után esedékes vizsgadíjak és tandíjosztalék. A rendkívüli tanárnak tandíjosztalékra igénye nincs; ellenben a coll. jogakad. pénztárból húzott fizetése, lakbére, korpótléka ugyanaz, mint a rendes tanáré, nemkülömben a szabályok szerinti vizsgadíjra is van igénye.

A rendes- és rendkívüli tanár nyugdíjjogosultságát és fizetési kötelezettségét az 1894: XXVII. t.-c. szabályozza.

Rendes tanárral oly ág. hitv. ev. pályázó választható meg, aki a tanszék valamelyik főtárgyából egyetemi magántanári képesítéssel bír; rendkívüli tanárral oly ág. hitv. ev. pályázó alkalmazható, aki legalább jogtudori oklevéllel bír. A rendkívüli tanár három év alatt az egyetemi magántanári képesítést tanszékének egyik főtárgyából megszerezni köteles.

A megüresedett tanszéket az eperjesi Collegium igazgató-választmánya tölti be. A megválasztandó tanár tanszékét 1908. szeptember 1-jén lesz köteles elfoglalni s ez időtől kezdve a tanszéket megillető javadalmak élvezetébe lép.

Pályázni kívánók eddigi tanulmányaikat, minősítésüket, esetleges hivatali alkalmaztatásukat, irodalmi működésüket, katonai szolgálati kötelezettségüket vagy az alóli mentességüket és rövid életrajzukat feltüntető pályázati kérvényüket — és pedig ha közszolgálatban állanak, közvetlen felettes hatóságuk útján f. évi augusztus hó 15-ikéig a tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület eperjesi Collegiuma igazgató-választmányához czimezve, a jogakadémia dékáni hivatalához nyújtják be.

A rendes tanár törzsfizetésének állami kiegészítése — az állami tisztviselők VII. fizetési osztályának megfelelő mérvre — az 1908. évi állami költségvetési törvény alapján folyamatban van.

Szakirodalmi működést nem igazoló pályázók kérvényei figyelembe nem vétetnek.

Eperjes, 1908. július 1.

Tahy József s. k.
collégiumi h. felügyelő.

(2-2)

Pályázat

a kolozsvári ágostai hitv. evangélikus egyházközség másodlelkészi állására.

I. A megválasztandó lelkész teendői:

1. Hirdeti Isten igéjét magyar és német nyelven úgy, amiként azt az egyház tanácsa, illetőleg képviselője megállapítja.

2. Végzi az egyházi szent cselekvényeket:

a) az egyszerű agendáris formában lefolyót minden második héten ingyen.

b) a kibővített alakut, amelyre a hívők öt felkér, akár a templomban, akár a háznál, az ő hetében, — az egyházi stóla szabályzatban megállapított díj mellett,

c) az Urvacora osztásnál a templomban az első lelkésznek segédkezik,

3. az ő hetében általa végzett szent cselekvényekről a funkciót követő napon írásbeli jelentést tesz az I. lelkésznek a cselekvények adatainak az anyakönyvekbe leendő bevezetése céljából.

4. az ifjuságnak lekipásztora és társadalmi téren is ennek valláserkölcsei szellemében való irányítója.

5. a tanítóképzők és elemi iskolák kivételével tanítja a helyi felsőbb- közép- és szakiskolákba járó tanulóknak a hittant, heti 24 órában,

6. végzi a kolozsvári állami fogházban és a szamosújvári fegyházban az Istentiszteletet,

7. az egyháztanács és nagyobb képviselő gyűléseinek jegyzőkönyvét vezeti és végzi a második lelkésznek egyházi rendtartásunkban és helyi szabályzatunkban alapuló teendőit,

8. az első lelkészt akadályoztatása esetén papi funkcióiban helyettesíti (ezen helyettesítés azonban nem terjedhet ki az egyházközség kormányzati teendőire, mint az elnöklésre az egyháztanács, vagy nagyobb képviselői gyűléseken stb. stb.)

II. A megválasztandó lelkész javadalma.

1. alapfizetés	2000 kor.
2. vallástanításért	1000 "
3. az ingyen szent cselekvények stóla váltása fejében	400 "
4. személyi pótlékként	600 "
összesen	4000 kor.

készpénzben, havi előleges részletekben azzal a megjegyzéssel, hogy a vallástanításért állami vagy községi járulékok, valamint a fegyenczek lelki gondozásáért járó díjak az egyház pénztárába folynak be.

5. lakás, mely négy szobából és mellékhelyiségekből áll,

6. egyholdas kertnek használata,

7. az erdélyrészi ág. hitv. evang. országos egyház nyugdíjintézetéből — melybe az eddigi szolgálati évek beszámításával köteles a megválasztandó, ha ennek nem tagja, belépni — 35 (harminczöt) évi szolgálat után teljes nyugdíj, amely nyugdíj a befizetés arányában 4000 koronáig emelkedhetik.

A pályázatok f. évi augusztus 20-ig (déli 12 óráig) a kolozsvári ág. hitv. evang. lelkészi hivatalhoz küldendők be.

Az egyháztanácsnak Kolozsvárt, 1908. évi június 25-én tartott gyűléséből.

Dianiska Frigyes
lelkész.

(2-2)

Br. Mannsberg Sándor
gondnok.

A szepesi városi ág. hitv. evang. egyházmegyéhez tartozó németajkú, szepesbélai egyházközségben elhalálózás folytán megüresedett rendes lelkészi állásra pályázat hirdettetik. A rendes lelkészi teendőknél kívül a lelkész vallástanítással is fog foglalkozni. Javadalom: 1. Lakás, kert és káposztás föld; 2. Készpénzben 600 azaz hatszáz korona az egyházpénztárából; 3. 50 azaz ötven pozsonyi mérő = 30 azaz harmincz hektoliter rozsz természetben, vagy piaczi áron megváltva; 4. 120 azaz egyszázhusz ürméter puha fa házhoz szállítva; azonkívül még 52 azaz ötvenkét ürméter puha tűzifa van kilátásba helyezve, a melynek vágatási díját az egyház pénztára fizeti, de a hazaszállításról a lelkész gondoskodik; 5. Szepesbela városától egy fuvar széna házhoz szállítva; 6. Keresztfalu és Nagyeör filiák uradalmaitól 2-2 kereszt szalma; 7. stóla és offertoriumok; 8. kongrua 310'36 K. Kilátásba helyeztetik még 200 korona és néhány szántóföldből álló személyi pótlék.

A pályázók kellően felszerelt kérvényeiket alulírott alespereshez Leibic f. évi július hó 15-ig küldjék be.

Igló és Leibic 1908. június hó 20-án.

Kübecher Albert
alesperes.

(3-3)

Münnich Kálmán
egyh. megy. felügyelő.

KÓKAI LAJOS

protestáns irányu könyvkereskedése.

Alapítva
1873-ban.

BUDAPEST,
IV., KÁROLY-UTCA 1. —

Telefon:
74-94.

A győri, dunántúli és békéscsabai énekeskönyvek óriási választékban egyszerű és finom bekötésekben. Az összes forgalomban levő evang. imakönyvek papi- és magánhasználatra, vallásos iratok, konfirmációi káték és megfelelő ajándékönyvek, az összes megjelent Passiók, halotti énekesek, evang. hittankönyvek bármely szerzőtől, egyházi nyomtatványok, emléklapok, világi tudományos, szépirodalmi művek, stb. stb. állandóan nagy mennyiségben raktáron vannak.

TESSÉK JEGYZÉKEMET KÉRNI!